

HALLA VALGEIRSDÓTTIR

VERKEFNI FRÆÐSLUMIÐSTÖÐVAR ATVINNULÍFSINS UM GRUNNLEIKNI FULLORÐINNA

Halla Valgeirsdóttir

Upplýsingar um stöðu fullorðinna á Íslandi í grunnleikni liggja ekki fyrir en Fræðslumiðstöð atvinnulífsins vinnur að málefnum í tengslum við grunnleikniþjálfun fullorðinna meðal annars í samvinnu við hinar Norðurlandþjóðirnar. Í þessari grein er stuttlega gerð grein fyrir verkefnum sem FA sinnir á sviðinu og í grófum dráttum hver staða málaflökksins er hér á landi.

Á vegum Norræna tengslanetsins um nám fullorðinna (NVL) er starfandi vinnuhópur um grunnleikni (basic skills). Í vinnuhópnum sitja fulltrúar Danmerkur, Svíþjóðar, Finnlands, Noregs og Íslands. Hlutverk hópsins er að kortleggja grunnleikniþjálfun á Norðurlöndunum, skoða hvar áherslurnar liggja í hverju landi, hvaða áskoranir þarf að takast á við, hvernig gæðamálum er háttað, til að mynda í tengslum við menntun og þjálfun leiðbeinanda og kennara á sviði grunnleikni fyrir fullorðna, hvaða mælikvarða hægt er að nota til að meta árangur og draga fram dæmi um árangursrík verkefni sem snúa að grunnleikniþjálfun fullorðinna. Hópurinn á jafnframt að greina hvaða áherslu ætti að leggja varðandi grunnleikniþjálfun fullorðinna út frá niðurstöðum PIAAC-könnunarinnar á Norðurlöndunum. Í könnuninni er grunnleikni skilgreind sem læsi, tölulæsi og notkun upplýsingatækni við úrlausn daglegra verkefna.

Hugmyndin að stofnun vinnuhópsins kom fram á fundi NVL og fulltrúa í stjórnarnefnd menntaáætlunar Evrópusambandsins um ævimenntun á Norðurlöndunum í janúar 2014. Vinnuhópur um grunnleikni fullorðinna hefur hist þrisvar sinnum. Fyrsti fundurinn var haldinn í Kaupmannahöfn í mars á þessu ári, sem og annar fundurinn sem var haldinn í maí. Sá fundur var haldinn í tengslum við ráðstefnu á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar þar sem niðurstöður PIAAC á Norðurlöndunum voru kynntar. Þriðji fundurinn var haldinn í september í Stokkhólmi og fjórði og síðasti fundurinn verður væntanlega haldinn í desember í Helsinki. Gert er ráð fyrir að skýrsla vinnuhópsins komi út fyrir hluta árs 2016.

Eins og kemur fram í grein í Guðfinnu Harðardóttur (2013) þá voru niðurstöður fyrstu PIAAC-könnunar OECD á grunnleikni fullorðinna gefnar út 2013. Í greininni kemur jafnframt fram að á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar hefur verið komið á fót norrænum gagnagrunni um grunnleikni fullorðinna sem byggist á upplýsingum úr PIAAC. Að þessari vinnu koma Norðmenn, Svíar, Danir, Finnar auk Eistlendinga. Skýrsla um stöðu grunnleikni á Norðurlöndunum og í Eistlandi var kynnt á ráðstefnunni í maí. Upplýsingar um niðurstöður úr skýrslunni má lesa í grein Anders Rosdahl í þessu riti. Ísland tók ekki þátt í PIAAC og því liggja niður-

stöður um stöðu fullorðinna á Íslandi varðandi grunnleikni ekki fyrir.

Auk þess að taka þátt í vinnuhópi NVL um grunnleikni þá tekur Fræðslumiðstöð atvinnulífsins þátt í vinnu evrópska samstarfsnetsins um eflingu grunnleikni fullorðinna (European Basic Skills Network, EBSN). Sýn EBSN er að öllum verði tryggður aðgangur að þjálfun þeirrar grunnleikni sem þarf til að geta verið virkir þátttakendur í námi, starfi og samfélagi. Nánari umfjöllun um EBSN má finna í grein í Gátt frá 2013. Jafnframt má finna umfjöllun um EBSN og áherslur í Evrópu varðandi grunnleikni í grein Gracielu Sbertoli, forystumanns EBSN, í þessu riti.

Einnig má nefna að hjá Evrópusambandinu hefur vinnuhópur unnið að lykiltillögum um fullorðinsfræðslu frá því í upphafi árs 2014. Meginviðfangsefnin eru þrískipt, það er skilvirkni í stefnumörkun um fullorðinsfræðslu, grunnleikni fullorðinna og upplýsingatækni í fullorðinsfræðslu. Mennta- og menningarmálaráðuneytið á fulltrúa í þessum vinnuhópi.

STAÐAN Á ÍSLANDI

Á Íslandi hefur grunnleikni ekki verið skilgreind sérstaklega þó svo að innan framhaldsfræðslunnar og víðar sé verið að

efla, á ýmsan hátt, þætti sem teljast til grunnleikni fullorðinna. Áherslan hefur einna helst verið á læsisþjálfun og þá gjarnan læsisþjálfun lesblindra. Þannig hafa námsskrárnar *Aftur í nám* og *Skref til sjálfshjálp* verið mikið notaðar í þeim tilgangi að efla færni í læsi. Í könnun, sem gerð var meðal þátttakenda, frá árinu 2009 kemur fram ótvíæð ánægja með námið og að langflestir töldu sig hafa gagn af því (Þóra Ásgeirsdóttir, 2009). Í mörgum námsskrám Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins er unnið með tölulæsi og notkun upplýsingatækni.

Þrátt fyrir að upplýsingar um stöðu fullorðinna á Íslandi í grunnleikni séu ekki tiltækar liggja ýmsar upplýsingar fyrir sem hægt er að nýta til að draga ályktanir um stöðu mála hér á landi, meðal annars í tengslum við yfirstandandi vinnu vinnuhóps NVL um grunnleikni.

Árið 2002 kom út á vegum mennta- og menningarmálaráðuneytisins skýrsla með niðurstöðum starfshóps um aukna lestrarfærni fullorðinna. Í skýrslunni koma fram tillögur að úrræðum og leiðum til að bæta stöðu fullorðinna með læsivanda. Af fyrirbyggjandi gögnum, sem kynnt eru í skýrslu hópsins, er gert ráð fyrir því að lítil lestrarfærni há nálægt 35 þúsund einstaklingum á aldrinum 15–65 ára. Meðal tillagna í skýrslunni er að sett verði lög um greiningu og úrræði til að draga úr þeim vanda sem fylgir lítilli lestrarfærni, stofnuð verði læsismiðstöð til að samhæfa starfsemina og að byggð verði upp sérfræðipækning á útstöðvum læsismiðstöðvar um allt land. Lagt er til að læsismiðstöðinni verði fundinn staður hjá, þá væntanlegri, Fræðslumiðstöð atvinnulífsins og að útstöðvarnar verði staðsettar hjá símenntunarmiðstöðvum (Menntamálaráðuneytið, 2002).

Í rannsókn á læsi meðal fullorðinna, sem hófst árið 2004 og lauk 2005, var markmiðið að kortleggja færni í lestri og ritun hjá dæmigerðum hópum á vinnumarkaði, flokkað eftir aldri, menntun og kyni. Staða þess hóps sem minnstum árangri náði í lestri í könnuninni er þó einnig greind. Niðurstöður þeirrar greiningar sýna að menntun skiptir talsverðu máli, af þeim sem eru með grunnmenntun falla 15% í slakasta hópinn, 8% þeirra sem eru með iðn- eða framhaldsnám en enginn þeirra sem er með háskólamenntun. Það kemur fram að þessi hópur gerir sér þó nokkra grein fyrir vanmætti sínum og vilji til úrbóta er til staðar hjá hópnum (Elisabet Arnardóttir, Guðmundur B. Kristmundsson og Amalía Björnsdóttir 2006).

Fræðslumiðstöðin tók þátt í norrænu verkefni á árunum 2005–2006 sem hafði það að markmiði að útbúa upp-

lýsingarpakka (DVD) um ýmis hjálpartæki við lestrar- og ritunarstuðning byggð á upplýsingatækni á Norðurlöndunum. Niðurstaða verkefnisins var að atvinnulífið geti lagt sitt af mörkum til þess að efla færni þess fólks sem stríðir við lestrar- og riterfiðleika með því að gera fólki kleift að nota mismunandi hjálpartæki á vinnustaðnum¹ (Sigrún Kristín Magnúsdóttir, 2006).

Af þessu sést að sitthvað hefur verið gert í tengslum við læsi fullorðinna á Íslandi, meðal annars innan framhaldsfræðslunnar en ljóst að mikilvægt er að nálgast grunnleikniþjálfun fullorðinna á skipulagðari og heildstæðari hátt en nú er gert. Þannig vantar frekari upplýsingar um stöðu fullorðinna á hinum grunnleiknisviðunum, þ.e. tölulæsi og upplýsingatækninotkun þó að einhverju leyti sé unnið með þessa þætti eins og áður hefur komið fram. En samkvæmt niðurstöðum PIAAC þá er tölulæsi mun mikilvægari þáttur hvað varðar þátttöku í atvinnulífinu en áður var talið.

Niðurstöður vinnuhóps um grunnleikni á Norðurlöndunum munu vonandi gagnast til að skerpa á þessum málaflokki og vera innlegg í áframhaldandi vinnu á þessu sviði hér á landi eins og annars staðar á Norðurlöndunum.

HEIMILDASKRÁ

- Elisabet Arnardóttir, Guðmundur B. Kristmundsson og Amalía Björnsdóttir (2006). *Læsi fullorðinna, lesiðni og ritvenjur*. Rannsóknarstofnun Kennaraháskóla Íslands.
- Guðfinna Harðardóttir (2013). PIAAC – Niðurstöður nýrrar OECD könnunar á grunnleikni fullorðinna. *Gátt – Ársrit um framhaldsfræðslu*.
- Guðfinna Harðardóttir, Halla Valgeirsdóttir og Sólborg Jónsdóttir (2013). Evrópskt samstarfsnet um grunnleikni. *Gátt – Ársrit um framhaldsfræðslu*.
- Menntamálaráðuneytið (2002). *Aukin lestrarfærni fullorðinna – Tillögur um úrræði og leiðir – Niðurstöður starfshóps*.
- Sigrún Kristín Magnúsdóttir (2006). *Lestrar- og ritstuðningur í atvinnulífinu. Gátt – Ársrit um fullorðinsfræðslu og starfsmenntun*.
- Þóra Ásgeirsdóttir (2009). Ég var bara tossi. Niðurstöður könnunar sem lögð var fyrir þátttakendur í les- og skrifblindunámi á vegum símenntunarmiðstöðva. *Gátt – ársrit um fullorðinsfræðslu og starfsmenntun*.

UM HÖFUNDINN

Halla Valgeirsdóttir er sérfræðingur hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins. Helstu verkefni hennar tengjast námsskráskrifum. Hún var áður fræðslustjóri hjá Leikskólum Reykjavíkurborgar. Halla hefur lokið M.Ed.-prófi í menntunarfræði með áherslu á fræðslustarf með fullorðnum frá Háskóla Íslands og BA-prófi í félagsfræði frá sama skóla.

¹ Upplýsingar um DVD-diskinn má finna hjá TMF Tölvumiðstöð, <http://www.takterrassen.no/nils/is/>.

ABSTRACT

Information on the status of adult basic skills is not available in Iceland but the ETSC is working on projects connected to adult basic skills training, for example, in cooperation with Nordic Countries. The article outlines the projects that the ETSC is working on in this field and describes shortly its status in Iceland.

The Nordic Network for Adult Learning (NVL) organises a workgroup on basic skills. It is made up of representatives from Denmark, Sweden, Finland, Norway and Iceland. The aim of the group is to map basic skills training in the Nordic Countries, examine what is emphasised in each country, what challenges have to be met, and the status of quality issues, for example, in connection with the education and training of instructors and teachers in adult basic skills, what standards can be used to assess results and highlight successful projects on adult basic skills training. Additionally, the group is to analyse what to emphasise regarding adult basic skills training based on the results of the PIAAC survey in the Nordic Countries. In the survey the focus is on literacy, numeracy and problem-solving in technology-rich environments.